

JISMONIY TARBIYA VA SPORT ETIKASI TAMOYILLARI

Qurbonaliev Ro‘zamurod Safarali zoda

‘Alfraganus universiteti’ 2- bosqich magistranti

Ilmiy maslahatchi:

PhD Jo‘rayev Ahmad Muhammadiyevich

Abstract. This article provides detailed information on sports ethics. The concept of sports ethics, its main principles, history and importance in the field of sports are presented. Sports ethics includes concepts such as ethical behavior, authenticity, respect for competitors, and self-control. Understanding the importance of sports ethics is important for athletes and coaches in making the right decisions and in the proper development of the sport.

Annotatsiya. Ushbu maqola sport etikasi haqida batafsil ma'lumot beradi. Sport etikasi tushunchasi, uning asosiy tamoyillari, tarixi va sport sohasidagi muhim ahamiyati keltirilgan. Sport etikasi etik xulq-atvor, haqiqiylik, raqobatchilarga nisbatan hurmat va o'z-o'zini nazorat qilish kabi tushunchalarni o'z ichiga oladi. Sport etikasining ahamiyatini tushunish, sportchilar va murabbiylar uchun to'g'ri qarorlar qabul qilishda va sportning to'g'ri rivojlanishida muhimdir.

Keywords. sports ethics, moral principles, justice, competition, sports activities, behavior, competition, respect, doping, principle.

Kalit so'zlar. sport etikasi, axloqiy tamoyillar, adolat, raqobat, sport faoliyati, xulq, raqobat, hurmat, doping, tamoyil.

Sport etikasi – bu sport faoliyatidagi axloqiy tamoyillar, qoidalar va qadriyatlarning majmui bo‘lib, u sportchilarning, murabbiylarning, hakamlarning va boshqa sport ishtirokchilarining xulq-atvorini va qarorlarini shakllantiradi. Sport etikasi, ikkinchidan, sport o‘yinlarida adolatni, haqiqiylikni va professionalizmni ta’minlashga yordam beradi. Ushbu maqolada sport etikasi tushunchasi, uning

tarixi, sport etikasining asosiy tamoyillari va zamonaviy sportda ahamiyati muhokama qilinadi.

Sport etikasi, sport sohasidagi yaratuvchan va adolatli xulq-atvorni rag'batlantirish maqsadida yaratilgan qoidalar va normalarning yig'indisidir. Bu axloqiy tamoyillar sportchilarning amaliyotida, raqobatda va kundalik hayotda qo'llanilishi mumkin. Sport etikasi, sportning barcha turlarida amal qilinishi zarur bo'lgan atribut sifatida ko'riladi.

Sport etikasi tushunchasi qadimdan mavjud bo'lgan. Qadimgi Yunonistonda, sport o'yinlarida ishtirok etuvchi sportchilar uchun axloqiy standartlar va qoidalarni belgilash an'anasi mavjud edi. O'sha paytda Olimpiya o'yinlarida ishtirok etuvchi sportchilar orasida adolatli raqobat va haqiqiylik tamoyillari muhim hisoblangan.

Zamonaviy sportda esa etik normalar va qoidalar muntazam ravishda yangilanib, kengaytiriladi. Xususan, doping, sportdagi kuch ishlatishlar, shubhadagi strategiyalar va boshqalar kabi masalalarda avvaldan mavjud bo'lgan axloqiy qoidalar doimiy ravishda yangilanmoqda.

Sport etikasi bir necha asosiy tamoyillarga asoslanadi:

1. Adolat: Sportchilarning hammayasi bir xil sharoitda raqobatlashishlari kerak. Har bir sportchi o'z imkoniyatlarini to'liq ochiqlikda ko'rsatishi shart.

2. Haqiqiylik: Sport o'yinlarida ishtirokchilar haqiqiy va ochiq bo'lishlari kerak. Doping yoki boshqa aldanishlar sportning ruhiga ziddir.

3. Raqobatchilarga nisbatan hurmat: Sportchilar raqobatchilariga hurmat bilan munosabatda bo'lishlari zarur. Bu raqobatni sog'lom va ma'naviy jihatdan inoyatli saqlashda yordam beradi.

4. O'z-o'zini nazorat qilish: Sportchining o'z xulq-atvorini va hissiyotlarini nazorat qilish qobiliyati juda muhimdir. Bu ularni vaziyatni muvozanatli ko'rishga va to'g'ri qarorlar qabul qilishga yordam beradi.

5. Jamoatchilikning e'tibori: Sportchilar va murabbiylar, sportning ijtimoiy ahamiyatini tan olishlari va jamoatchilik oldidagi mas'uliyatini his qilishlari kerak.

Zamonaviy sportda etika muammolari ko'plab dolzarblik kasb etmoqda. Masalan, doping sport etikasi uchun katta muammolardan biridir. Sportchilar

vaqtincha ko'proq muvaffaqiyatga erishish uchun nojo'ya moddalarni qo'llashlari sportning ruhini buzadi.

Shuningdek, sportda erishilgan muvaffaqiyatlar, ko'pgina tengsizliklarni keltirib chiqarishi mumkin, masalan, gender tengligi, irqiy muammolar va iqtisodiy ta'sirlar. Sport etikasi mustaqil sport turlarini rivojlantirishda, shuningdek, oddiy sportchilar uchun nojo'ya sharoitlarni kamaytirish bo'yicha harakatlar ko'rish uchun yo'l ko'rsatish sifatida xizmat qiladi.

Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, jismoniy tarbiya va sportda etika juda muhim rol o'ynaydi, chunki u sportchilar va murabbiylar o'rtasidagi aloqalarni xavfsiz, sog'lom va ijtimoiy mas'uliyatli saqlashga yordam beradi. Etik tamoyillar sport o'yinlarining asosiy jihatlarini ifodalaydi va har bir ishtirokchining o'z harakatlari uchun mas'uliyatini his etishiga yordam beradi. Sport etikasi zamonaviy sportda o'z ahamiyatini saqlab qoladi va sport jarayonining to'g'ri va adolatli o'tishida muhim omil sifatida xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Coakley, J. J. (2015). *Sports in Society: Issues and Controversies*. New York: McGraw-Hill.
2. Hums, M. A., & Sutton, W. A. (2016). *Overview of Sport Management*. New York: Routledge.
3. Morgan, W. J. (2019). *Ethics in Sport: A Contemporary Perspective*. London: Routledge.
4. Parry, J. (2019). *Ethics in Sport: An Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
5. Schempp, P. G., & Gréhaigne, J. F. (2019). *Educational Sports Ethics*. Champaign: Human Kinetics.